

De ware godsdienst moet zich door dezelfde middelen behouden en uitbreiden, waardoor dezelve gesticht is: de verkondiging van alle deugden en vroomheid en voorzichtigheid, met de beoefening van alle deugden en vooral met een onuitputtelijk geduld verzeeld zijn. Wanneer het Gode behaagd er wonderen bijtevoegen, zal de voortgang sneller zijn. Men moet terugkomen van eene meening, welke sinds verscheidene eeuwen maar al te zeer gevestigd is, dat de godsdienst verloren is in een land, als dezelve er niet meer heerschende is. Gij denkt, dat het priesterschap meer gezag zal hebben, als het door de wereldlijke magt ondersteund wordt, en gij zult het ware gezag verliezen, dat in achting en vertrouwen bestaat. Laten u ten minste daadzaken leeran, en maakt u de fouten van uwe vaders ten nutte. Ik twist niet met die wereldsche staatkundigen, die den godsdienst beschouwen als eene menschelijke uitvinding, om het gemeen tot zijne plicht te houden, en alles duchten wat de achting daarvan bij het volk zou kunnen verminderen. Men zou moeten beginnen met hen te onderwijzen en te bekeeren.

Wat zijn, naar *Maury*, de mislagen uwer vaders, die hem stof tot zulke schrijfsels verschaften, daar zijn er verscheidene, waarvan de oordeelkundige geschiedschrijver deze als de ergste aanwijst:

Van alle veranderingen van tucht, zegt hij, ken ik er geene welke de kerk meer bezwakt heeft, dan de tegen de ketters en andere geëxcommuniceerden aangewende gestrengheid. Gij hebt gezien hoe *Severus-Sulpicius* de twee bisschoppen, *Idacius* en *Ithacius*, laakt wegens hunne inroeping van de wereldsche regters, om de priscillianisten uit de steden te verjagen. Dan men was nog veel meer onwaardig, toen men hen, als aanklagers, de schuldigen tot *Tiers* zag voeren. *St. Martijn* drong *Ithacius* om afstelaten, en smeekte den keizer, het bloed der ketters te sparen; maar toen dezelve ter dood gebracht waren, heilden *St. Ambrosius* en *St. Martijn* noch met *Ithacius*, noch met de bisschoppen van zijne leer eenige gemeenschap meer, hoezeer dezelve ook door de keizers bechermd wierden. Eindelijk verwijt zich *St. Martijn* al zijn leven, kortstondig niet de *Ithacianen* in gemeenschap getreden te zijn, om het leven van onschuldigen te redden; zoo afsgruwelijk kwam het hem voor, dat de bisschoppen zich met het bloed der ketters bemorst hadden, hoewel hunne actie een tak was van de versoepelijke ketterij der *Mauriciens*.

ROME, den 16. Mei.

Twee geschriften van den advocaat *Carlo Fea* zijn hier in de wereld verschenen. Hij heeft, gelijk reeds meermalen gezegd is, de rechten voor de zaak van den *Mauricius* verdedigd. De vier stellingen der Gallicaansche kerk werden niet alleen verworpen, maar zelfs in een kettersch licht gesteld. De heer *Fea* tracht wijsers te belogen, dat het *Lodewijk XIV.* en zijne opvolgers, gelijk mede de groote meerderheid der Fransche geestelijkheid, nooit ernst was, die te handhaven, dat zelfs *Bosquet*, derzelve vervaardiger, ze gaarne zou opgegeven hebben, als hij het geyogelijk had kunnen doen, en dat eindelijk *Lodewijk XIV.* den *Paus Innocentius XII.* vastelijk had beloofd, niet op de uitvoering der vier stellingen te zullen aanhouden. De brief van dezen monarch, van den 14. September 1693, is onder de bijlagen van een dezer geschriften te vinden. Men had nitgestrooid, dat hij ter tijd toen de *Vatikaansche* archieven te *Parijs* waren, door *Napoleon* was vernietigd geworden; doch de heer *Fea* verhaalt, dat het origineel met de archieven weder is teruggekomen, dat hij het in handen heeft gehad, en de gemelde bijlage daarnaar woordelijk gekopieerd is.

BRUSSEL, den 27. Mei.

Menen zal *Z. M.* de koning audientie verleenen, tot het ontvangen der afschreijfingen over de ontvankelijkheid van *Z. K. H.* prins *Lodewijk van Pruisen*, en van *Louise van Pruisen*, waarvan beide koninkrijken door *Z. M.* de koning van *Pruisen* zijn verworpen.

ARNHEM, den 27. Mei.

Uit *Amsterdam* verneemt men het volgende inderdaad belangrijke geval, hetwelk aldaar onlangs moet hebben plaats gegrepen. Ofschoon het mogelijk is, dat deze of gene omstandigheid ons verkeerd zij opgegeven, kunnen wij echter voor de waarheid der gebeurtenis zelve, als uit alhoeds geloofwaardige bronnen geput zijnde, gewisstaal instaan. Zeker is te *Amsterdam*, aan een aantal kwakers toebehoorende, en door dezelve in vroeger tijd voor huns godsdienstige bijeenkomsten gebedigd, was door de laatste eigenaren van hetzelfde voor eene reeks van jaren geleden een landgoed in huur afgestaan, onder voorwaarde, dat de eigenaren zich niet anders zouden hebben te bemoeien, dan dat huurders voor de landelijke en stedelijke belastingen, in een woord voor alles zonden zorg dragen. Ongeveer veertig jaren was men op die wijze in bezit van het huis geweest, toen de eigenaren, die hetzelfde verhuurd hadden of derzelve recht verkregen hadden, te rade werden hun eigendom te reclaims. Een groot was hunne verbazing toen de bewoners glad af weigerden, dat erve te verlaten, beweerende door praescriptie het eigendom van hetzelfde te hebben verkregen. Nadat alle pogingen van de zijde der kwakers vruchteloos waren uitgevallen, om de zaak in der minne te schikken, bragt men dezelve voor de rechtbank, met het gevolg, gelijk te voorzien was, dat de bewoners

werden vreesde om dat huis te verlaten, daar zij natuurlijker wijze in dit geval de praescriptie hadden kunnen verkrijgen.

Waren minnelijke vertogen onvoldoende geweest, om de bewoners te doen aftrekken, werd regterlijke uitspraak was evenmin genoegzaam, om dat doel te bereiken, en men konde zich bereid het niterste aftewachten, en een beleg voortstaan.

Nadat alle middelen waren aangewend, moest eindelijk de politie derzelve medewerking verleenen, om het huis met geweld in bezit te nemen, en zoo begaf zich de commissaris van politie, met zijne agenten en een of twee smeden, met breekijzers en andere werktuigen voorzien, naar de woning in geschil; terwijl het wel geen betoog zal behoeven, dat eene groote volkomenste dit tooneel lepen en drukte bijzette. Nogmaals werden de bewoners gesommeerd om de deur te openen en het huis te ruimen, dan vruchteloos. Men had de deur inwendig op allerlei wijzen gebarricadeerd, en wilde van geen openen weten.

De commissaris van politie gelastte nu aan de smeden, om brand aan het werk te slaan, en de deur met geweld open te breken. Naauwlijks echter was deze last gegeven, of een notaris stak het hoofd uit een venster en verklaarde in alle formen te protesteren tegen alle handelen van geweld, welke men wilde plegen, en bedreigde de smeden met de gevolgen, welke er uit zouden voortvloeijen, wanneer zoodanige handbraak door hen werd gepleegd. Dit protest, zoo plechtig afgekondigd, maakte de zonen van *Vulcanus* eenigzins huiverig, en bragt hen tot nadenken. De politie herhaalde het bevel om te breken, en de notaris protesteerde hoe langer hoe sterker. Eindelijk echter begreep het gemeen, dat de goede zaak moest zeevieren en voegde zich bij de belegeraars, om niet langer vruchteloze aanschouwers te blijven. Hierdoor kreeg de commissaris van politie het overwigt op den protesterenden notaris, en de storm werd doorgezet. Alles verloren ziende, zeggende dat de bewoners met den notaris door eene achterdeur de vesting hebben geruimd; terwijl het belegeringscorps dezelve in bezit nam en langs dien weg de kwakers in hunne regten herstelde.

NYKERK, den 27. Mei.

Het gewoon jaarlijksch examen der leerlingen van den heer *F. W. Schild*, stads-kostschoolhouder, werd gisteren ahier in het openbaar gehouden. De leerlingen werden hoofdzakelijk ondarecht in de *Nederlandsche*, *Fransche*, *Engelsche* en *Hooftdutchsche* talen, de rekenkunde, de aardrijkskunde, enz. en konden bijna allen, dat zij uitmuntende vorderingen gemaakt hadden en grondig opgevoerd waren. De voormiddag van heden werd doorgebracht met het uitdeelen van prijzen, aan die leerlingen, welke het best hunnen plicht betracht hadden, onder welke voornamelijk *G. B. B. B.*, *L. Jurling*, *P. Elias* en *J. A. Mow*, uit de eerste klasse; *H. G. B. B.* en *F. J. Cantz*, van de tweede klasse. Deze onderscheidingen werden met een aangename muziek, gesteld door den *Edel. B. B.* met de meest mogelijke plechtigheid met doornijlge aanspraken eindelijk.

Mengelwerk.

STAATKUNDE EN ZEDELKUNDE.

Er is wel geen ander denkbeeld, dan dat der staatkunde, watronder men meer verschillende en tegenstrijdige dingen begrepen heeft; zoo vele volken, vorsten en groote lofverwaaelingen der staten er waren, zoo vele verschillende soorten van staatkunde zag men aangenomen en gevolgd; geen wonder derhalve, dat, terwijl ieder vredeverdrag met den naam van eeuwig prijkte, de oorlogen alleen door gedurige herhaling inderdaad einderloos waren.

Van waar nu deze onbepaaldheid van hetgeen wij onder staatkunde te verstaan hebben, en van waar derzelve heilloos gevolgen voor de rust en den voorspoed der volken?

Wij moeten buiten twiifel die veranderlijkheid, die ten allen tijde van de staatkunde een' waren kameleon maakte, toeschrijven aan het ontbreken van een vast grondbeginsel, waarop zij rust, en naar hetwelk zij zich rigten kan.

De staatkunde heeft zich in hare uitlating door alle eeuwen als een hankende van de zedelijkheid gezegeerd, ook bij vorstelijke volken, tot in onze dagen toe, hebben wij Ministers van een staatkunde beslist hooren verklaren, dat de staatkunde de voorschriften der zedelijkheid niet volgen kon; en zoo besmettend is somtijds eene verjaarte op gewortelde dwaling, dat vele schrijvers over zedekunde ons ronduit verzekeren, dat de geest der menschelijke maatschappij, van het gezelschappelijke, staatkundige leven, niet anders is dan de geest des handels, alleen zinnelijkheid en Egoismus als doeleinden erkent, en alle zedelijke wetten onderworpen is.

Met zulk eene leer, met zulk eene zilver *Machiavellische* verklaring van den aard der staatkunde, met al het bepaaldelijk de wereld beroeren, de rust der volken op het best te wippen, en de geschiedenis met bloed den *Machiavell*. De zinnen van *ALEXANDER* den veroveraar, de wereldheerschappij van *Rome*, de bloedige regeringen van *Lodewijk XIV.* en *Napoleon*, zij alle waren naar deze verklaring berekend, alleen door Egoismus bepaald, en telkens en bij zoo vele andere gelegenheden werd een menschengeslacht vermoord, en een ijvuk van woede, haat, vervolging en allerlei rampen aan de orde van den dag gesteld.

Aan deze veroveraars, die in een afgodacht en duister tijdperk leefden, kunnen wij zoo iets vergeven, maar volken en vorsten, die zich op beschaafdheid beroemen en den christelijken godsdienst belijden, zulk eene leer te zien huldigen en in werking stellen, dit is te veel, wij kunnen daarin alleen het geweld van hartstogten en overmaat erkennen, op den zachten wensch der betere menscheit en op de heilige verdringen der zedelijkheid uitgeoefend.

